

Ammattikuljettajien ajoterveyden puutteet onnettomuuksissa

Tapio Koisaari, Onnettomuustietoinstituutti
@TapioKoisaari

Onnettomuustietoinstituutti OTI

- Tarjoaa tietoa, jolla voidaan vaikuttaa liikenneturvallisuuteen niin strategia- kuin ruohonjuuritasollakin.
- Instituutti toimii erillisenä yksikkönä Liikennevakuutuskeskuksessa.
 - Koordinoi kuolemaan johtaneiden liikenneonnettomuuksien tutkintaa ja hallinnoi niistä kerättyä tietoa.
 - Kehittää menetelmää tieliikenteen vakaviin vammautumisiin johtaneiden onnettomuuksien tutkimiseksi
 - Saa vakuutusyhtiöiltä kattavat liikennevahinkotilastot.
- Aineistoihin liittyen tarjotaan [maksutonta tietopalvelua](#).
 - Tyypillisimmät tietopalvelun asiakkaat ovat viranomaisia, suunnittelijoita, median edustajia ja tutkijoita
- www.oti.fi

Ammattikuljettajan onnettomuus?

- R1 (mm. taksit), R2 (raskas liikenne) vai molemmat?
- Ammattikuljettaja ammattiajossa?
- Ammattikuljettaja muussa ajossa?
- Ammattiajoon oikeuttava ajolupa "roikkumassa*", esimerkiksi R2 jota ei käytetä?

Tässä esityksessä käsitellään kaikkia em. ryhmiä.

*Tällä tarkoitetaan pääsääntöisesti sitä, että voimassa oleva R2-ajo-oikeus on päässyt unohtumaan hoitavalta lääkäriltä, eikä potilaalla itsellään ole ajo-oikeudelle käyttöä (miltei kaikki roikkuvat CE/D-kortit tässä aineistossa). Pelkkien C-korttien osalta tilanne on hiukan toinen, sillä potilaalla saattaa olla motivaatio kortin säilyttämiseen esimerkiksi raskaan matkailuauton ajamisen tms. takia.

Ajoterveyden puutteet

=

Sairaudet tai niihin liittyvät lääkkeet,
jotka vaarantavat oman ja muiden liikenneturvallisuuden.

Sekä fyysisiä että psyykkisiä sairauksia

Muiden tienkäyttäjien turvallisuus saattaa unohtua esimerkiksi lääkärin työssä

Päihderiippuvuus on sairaus

Sairaus (kuolemaan johtaneen) moottoriajoneuvo-onnettomuuden välittömänä riskinä 2014-2018

Ammattikuljettaja ammattiajossa

- R1: 2 kpl
- R2: 8 kpl

8/10 sydän- tai verisuonitauti, ei päihteitä tai psyykeongelmia

Ammattikuljettaja muussa kuin ammattiajossa (kaikki onnettomuudet henkilö- tai pakettiautolla)

- R1: 1 kpl
- R2: 4 kpl

Kaikilla sydänsairaus, pari monisairasta, ei päihteitä

”Roikkuva” R2-ajo-oikeus (aiheuttaja 50 vuotias tai vanhempi, ei ammattiautoilija)

- Pelkkä C, 17 kpl
- CE, 8 kpl

Yhtä lukuun ottamatta sydän- tai verisuonitauti, ei muita sairauksia

Sairaus onnettomuuden välittömänä riskinä

Yhdessä ääripäässä kuljettaja kuolee kohtaukseen välittömästi ja toisessa sairaskohtaus aiheuttaa vain tilapäisen toimintakyvyn menetyksen. Sydän- ja verisuonitaudit dominoivat ajonaikaisia sairaskuolemia, ja niiden osuus on karkeasti 90 %. Ennaltaehkäisyyn kannalta on huomattavaa, että pääosa kohtauskuolemista tulee pitkäaikaista sydän- tai verisuonitautia sairastaville.

Sairaus onnettomuuden taustariskinä

Sairaus, joko psyykkinen tai fyysinen, voi olla myös onnettomuuden taustariski. Kuljettajan sairaus voi vaikuttaa onnettomuuden syntyyn johtavana taustariskinä monella eri tavalla. Kuljettaja voi olla miltei täydessä fyysisessä toimintakunnossa, mutta esimerkiksi aivotoiminnan häiriintymisen takia hän saattaa ajaa yksisuuntaista tietä väärään suuntaan.

Psyykkiset sairaudet eivät näy onnettomuuden välittömänä riskinä, mutta taustariskinä sitäkin useammin. Onnettomuuksissa, joissa sairaus on vaikuttanut taustalla mutta ei välittömänä riskinä, vajaassa puolessa on tutkijalautakuntien arvioiden mukaan mukana masennusta, muita psykiatrisia sairauksia ja/tai niihin käytetyn lääkityksen ongelmia.

Sydän- ja verisuonitaudit ovat seuraavaksi yleisin taustasairaus, ja niiden osuus on noin neljännes tapauksista. Näissä tapauksissa kuljettajan toimintakyky on ollut heikentynyt, mutta varsinaista ohjaamattomuuteen johtanutta kohtausta ei ole sattunut. Loppuosa taustasairauksista jakaantuu melko tasaisesti, eikä yhtä selviä keskittymiä ole havaittavissa.

Sairaus (kuolemaan johtaneen) moottoriajoneuvo-onnettomuuden taustariskinä 2014-2018

Ammattikuljettaja ammattiajossa

- R2: 5 kpl, ei yhtään R1

**Hajanaisesti eri sairauksia:
epilepsiasta päihdeongelmiin. 4/5
lääkkeet vaikuttivat onnettomuuteen.**

Ammattikuljettaja muussa kuin ammattiajossa (kaikki onnettomuudet henkilö- tai pakettiautolla)

- R1: 3 kpl
- R2: 8 kpl

**7/11 psyykkinen sairaus, 9/11
tapahtumahetkellä päihtyneitä
(kaikki alkotapaukset törkeitä),
4/11 monisairasta**

”Roikkuva” R2-ajo-oikeus (aiheuttaja 50 vuotias tai vanhempi, ei ammattiautoilija)

- Pelkkä C, 11 kpl
- CE, 9 kpl

**8/9 sydänsairaus, 1/9 psyykkinen sairaus,
3/9 monisairasta**

Voimassa oleva R2-ajo-oikeus alle 50-vuotiaalla, ei ammattiautoilija*

- Pelkkä C, 51 kpl
- CE/D, 10 kpl

**7/10 psyykkinen sairaus,
7/10 päihdeongelma**

*Myös tässä joukossa iso osa kuljettajista on sellaisia, että R2-ajo-oikeuden terveydelliset perusteet eivät täyty.

Ammattikuljettajan päihteet (kuolemaan johtaneen) moottoriajoneuvo-onnettomuuden taustariskinä 2014-2018

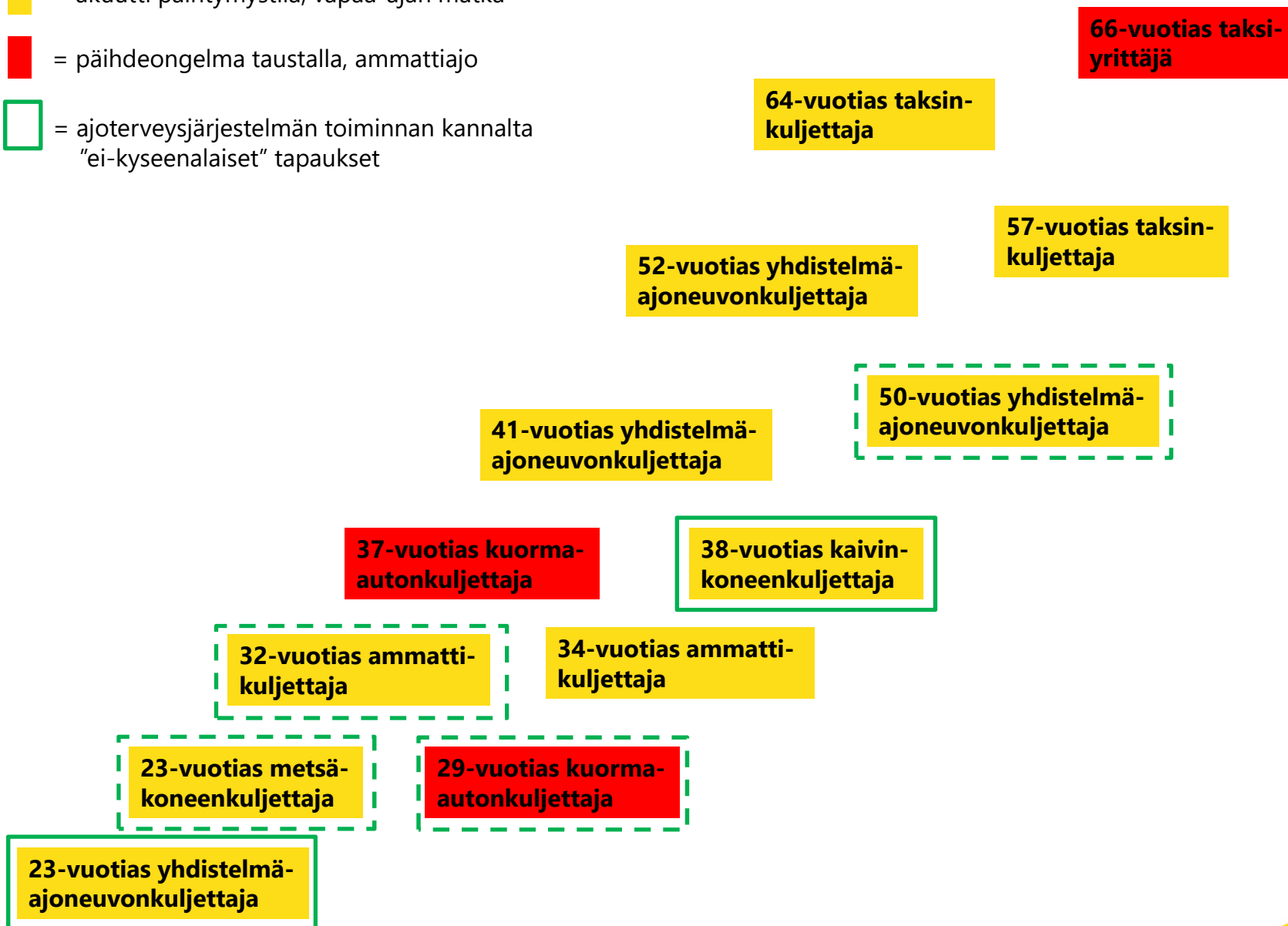
Ammattikuljettajat aiheuttivat 68 onnettomuutta, mutta olivat vastapuolena 232 onnettomuudessa

Aiheutetut onnettomuudet 68 kpl

- Vain 5 kuljettajalla pelkkä R1
 - R2: 58 kpl
 - 5 kuljettajan ajokorttiluokka ei ole tiedossa
- Tapahtuma-ajankohtana akuutisti päihtyneenä
 - kaikista 68 aiheuttajasta 10 (15 %)
 - 6 kpl pelkkä alko
 - 3 sekakäyttäjää
 - 1 pelkkä huume
 - ammattiajossa olleista 38 kuljettajasta kukaan ei ajanut päihtyneenä
 - Edellisten lisäksi...
 - neljä kaikista ammattikuljettajista omasi päihderiippuvuuden tunnusmerkkejä, mutta eivät olleet laittomien päihteiden vaikutuksen alaisena onnettomuushetkellä
 - kolme edellä mainituista kuului ammattiajossa olleiden ammattikuljettajien ryhmään
 - neljäs oli juuri ehtinyt eläkkeelle

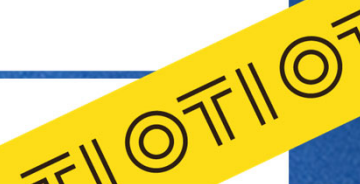

- = akuutti päihtymystila, vapaa-ajan matka
- = päihdeongelma taustalla, ammattiajo
- = ajoterveysjärjestelmän toiminnan kannalta "ei-kyseenalaiset" tapaukset

Ammattikuljettaja ja päihteet

- Ammattiajo
 - Aineistossa ei ollut yhtään tapausta, jossa olisi ajettu ammattiajossa laittomien päihteiden vaikutuksen alaisena
 - Yksi kuljettaja ajoi ajokykyyn vaikuttavien lääkeaineiden vaikutuksen alaisena
- Ammattikuljettajien päihdeongelmat
 - Akuutin päihtymystilan onnettomuudet sattuvat vapaa-ajalla
 - Aineistossa näkyy mahdollisesti hakeutuminen vähemmän säädeltyjen (ja valvottujen) työtehtävien pariin (R2=>R1, tieliikenne=>työkoneet)
 - Päihdeongelman pahentuessa ajaudutaan kokonaan työelämän ulkopuolelle
- Ammattikuljettaja ja ikä
 - Nuorempana päihteet ja MT-ongelmat
 - Vanhempana päihteiden käyttö alkaa näkyä laajemmin muina sairauksia
- Kokonaiskuva
 - Aineisto ei näytä erityisen pahalta, hyvällä uskolla voisi kuvitella, että tilanne on mennyt parempaan
 - Toisaalta, kapea aineisto: lievempien onnettomuuksien tutkimisen myötä tilannekuva saattaisi tarkentua

Yhteenveto tutkituista onnettomuuksista

- Ammattikuljettaja ammattiajossa
 - Sydän- ja verisuonitaudit ovat vakavimpien terveysongelmien taustalla
 - Pääosalla merkittävä hoitohistoria
 - Ei juuri monisairautta
- Ammattikuljettaja muussa kuin ammattiajossa
 - Tapauksia kutakuinkin sama määrä kuin ammattikuljettajilla ammattiajossa
 - Sairauksien kirjo monipuolisempi, myös monisairautta
 - Valvonnan kannalta oleellinen ryhmä – ammattikuljettajan status tulee huomata muissa yhteyksissä tapahtuvassa asioinnissa
- Ammattikuljettajan ajo-oikeuden omaavat, muuta työtä tekevät
 - Kahta edellistä ryhmää hiukan suurempi joukko (onnettomuuden aiheuttajana)
 - Potentiaalinen joukko ammattikuljettajiksi => pääosalla terveysvaatimukset eivät olisi täyttyneet
 - Onnettomuustutkinnaissa herää yleensä kysymys: miksi näin sairailta on edelleen R2-ajo-oikeus, vaikka ei ammatikseen ajaisikaan?

Kiitos!

Tapio.Koisaari@oti.fi

@TapioKoisaari

